

SZW

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Arbeid door jongeren

Informatie voor werkgevers

Arbeid door jongeren

Jongeren behoren op school te zitten en in principe niet te werken. Een bijbaan geeft scholieren de gelegenheid om (werk)ervaring op te doen en wat geld te verdienen. In geen geval mogen de veiligheid, gezondheid en ontwikkeling van jongeren gevaar lopen. En ook de schoolprestaties mogen er niet onder lijden. Daarom bestaan er speciale regels voor arbeid door jongeren. Regels over het soort werk dat jongeren afhankelijk van hun leeftijd mogen doen. En regels over wanneer en hoe lang jongeren mogen werken.

Wat voor soort werk mogen jongeren doen?	4
Vanaf welke leeftijd mogen jongeren werken?	4
Welk werk mogen jongeren onder de 16 jaar doen?	4
Welk risicovol werk mogen jongeren van 16 en 17 jaar doen?	6
Waar moet u als werkgever speciaal op letten bij het opstellen van een RI&E?	8
Wanneer mogen jongeren werken en hoe lang?	9
Wat zijn de regels bij uitvoeringen?	11
Wat zijn de regels bij uitvoeringen voor kinderen jonger dan 13 jaar?	11
Wat zijn de regels bij uitvoeringen voor jongeren vanaf 13 jaar?	13
Schema's met werk- en rusttijden	14
Schema's met regels bij uitvoeringen	17
Meer informatie	19

Wat voor soort werk mogen jongeren doen?

Vanaf welke leeftijd mogen jongeren werken?

Voor jongeren onder de 16 jaar geldt dat ze alleen onder voorwaarden mogen werken buiten schooltijd en in vakanties. Vanaf 16 jaar mogen jongeren zonder meer werken. Wel zijn er voor werknemers van 16 en 17 jaar speciale regels. Zo mogen jongeren geen werk doen dat gevaar oplevert of schadelijk is voor de gezondheid.

Zowel de werkgever als de ouders of verzorgers zijn verantwoordelijk voor het naleven van de regels. Bij overtredingen kan de Arbeidsinspectie niet alleen de werkgever een boete opleggen, maar ook de ouders of verzorgers van het kind. Bij ernstig letsel door het werk kan worden overgegaan tot strafrechtelijke vervolging.

Als werkgever bent u verplicht alle gevaren op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn in uw bedrijf te inventariseren en op te schrijven.

Welk werk mogen jongeren onder de 16 jaar doen?

De regels over het soort werk dat jongeren mogen doen, verschillen per leeftijdscategorie. In het algemeen geldt het volgende.

Jongeren van 12 jaar mogen:

- werken in het kader van een werkstraf/alternatieve straf. Het gaat dan om helpen bij licht niet-industrieel werk of om een leerproject.
- meewerken aan uitvoeringen (bijvoorbeeld toneel spelen of in een reclamespotje spelen). Dit mag alleen met toestemming van de Arbeidsinspectie. Zie hiervoor bij 'Wat zijn de regels bij uitvoeringen?'

Jongeren vanaf 13 en 14 jaar mogen:

- op schooldagen klusjes rond het huis en in de buurt doen
- op vrije dagen helpen bij licht niet-industrieel werk. Voor meer informatie zie hieronder.
- als woonhuis en de winkel of de land- en tuinbouwonderneming één geheel vormen, meehelpen in het bedrijf van hun ouders.
- als het woonhuis en de winkel of de land- en tuinbouwonderneming één geheel vormen, meehelpen in het bedrijf van hun ouders;
- meewerken aan een uitvoering (bijvoorbeeld modeshow lopen, toneel spelen of in een reclamespotje spelen). Onder bepaalde voorwaarden mag dat zonder toestemming van de Arbeidsinspectie.
- vanaf 14 jaar onder voorwaarden stage lopen.

Helpen bij licht niet-industrieel werk op vrije dagen

- Helpen bij lichte werkzaamheden in een winkel, zoals helpen bij het vakken vullen of helpen bij het inpakken.
- Helpen bij lichte werkzaamheden in de landbouw, zoals groenten en fruit plukken, lichte oogstwerkzaamheden, het voeren van kleine dieren.
- Werken aan de lopende band onder bepaalde voorwaarden. Zo moet er een overeenkomst zijn afgesloten tussen de jongere en de ouders/verzorgers en de werkgever.
- Helpen bij lichte werkzaamheden bijvoorbeeld bij een manege, op een camping, in een speeltuin, in een pretpark, in een bowlingcentrum, in een museum.

Kinderen van dertien en veertien jaar mogen niet:

- werken in een fabriek
- werken met of in de omgeving van machines
- werken met gevaarlijke en/of giftige stoffen
- werken in een lawaaiige omgeving
- dingen tillen die zwaarder zijn dan 10 kilo
- dingen duwen of trekken van meer dan 20 kilo
- achter de kassa werken
- vrachtwagens laden of lossen
- bedienen in een restaurant
- zelf kranten bezorgen, maar ze mogen wel helpen bij het verspreiden van folders en huis-aan-huisbladen.

Let op

Er is een verschil tussen hoeveel 13- en 14 -jarigen mogen werken in schoolweken en in vakantieweken. Meer informatie vindt u in het Schema: jongeren van 13 en 14 jaar op pagina 14.

Jongeren vanaf 15 jaar mogen:

- ochtendkranten bezorgen
- licht niet-industrieel werk verrichten

Licht niet-industrieel werk

Licht niet-industrieel werk dat jongeren vanaf 15 jaar mogen doen is bijvoorbeeld:

- lichte werkzaamheden in een winkel, zoals vakken vullen of helpen bij het inpakken.
- lichte werkzaamheden in de landbouw, zoals groenten en fruit plukken, lichte oogstwerkzaamheden, het voeren van kleine dieren.
- Avondkranten en reclamedrukwerk bezorgen. Voor het bezorgen van ochtendkranten gelden extra regels. Zie ook: Schema: jongeren vanaf 15 jaar, bezorgen van ochtendkranten op pagina 15.
- Werken aan de lopende band onder bepaalde voorwaarden. Zo moet er een overeenkomst zijn afgesloten tussen de jongere en de ouders/verzorgers en de werkgever.
- lichte werkzaamheden bijvoorbeeld bij een manege, op een camping, in een speeltuin, in een pretpark, in een bowlingcentrum, in een museum.
- Meewerken aan een uitvoering (bijvoorbeeld modeshow lopen, toneel spelen of in een reclamespotje spelen). Onder bepaalde voorwaarden mag dat zonder toestemming van de Arbeidsinspectie.
- Vanaf 15 jaar mag een kind zich inschrijven bij een uitzendbureau.

Onder de 16 jaar mogen jongeren de volgende werkzaamheden niet verrichten

Zwaar werk:

- tillen van meer dan 10 kg;
- duwen of trekken van meer dan 20 kg;
- voortdurend werken in dezelfde houding.

Gevaarlijk en ongezond werk:

- het werken met of in de omgeving van machines waarbij brand-, elektrocutie-, knel-, plet-, snij- of valgevaar bestaat (bijvoorbeeld het werken met een heftruck, goederenbouwlift, cirkelzaagmachine, betonmolen, vleessnijmachine);
- werk waarbij ze in aanraking kunnen komen met gevaarlijke stoffen (bijvoorbeeld bestrijdingsmiddelen);
- werk waarbij persoonlijke beschermingsmiddelen moeten worden gedragen (bijvoorbeeld een bouwhelm, een stofkap, oordoppen).

Verder zijn onder meer de volgende soorten werk niet toegestaan voor jongeren onder de 16 jaar:

- caissière of andere werkzaamheden waarbij de jongere zelf verantwoordelijk is voor geldzaken;
- werken in de horeca wanneer daar alcohol wordt verstrekt.

Welk risicovol werk mogen jongeren van 16 en 17 jaar doen?

Jongeren van 16 en 17 jaar mogen allerlei soorten werk doen, maar werk dat gevaarlijk of schadelijk is voor de gezondheid is voor alle werknemers jonger dan 18 jaar verboden.

Er zijn ook risicovolle werkzaamheden die werknemers van 16 en 17 jaar wel mogen verrichten, maar dan uitsluitend onder deskundig toezicht, zodat alle gevaar voorkomen wordt. Deze toezichthouder moet in de gaten houden of de jongere het werk goed doet, geen gevaar loopt of gevaarlijke situaties veroorzaakt. Diegene die toezicht houdt, moet zelf goed bekend zijn met het werk dat hij zijn pupil opdraagt. Als u er niet in slaagt om deskundig toezicht zo te organiseren dat het gevaar bij bijzondere werkzaamheden wordt voorkomen, dan zijn de werkzaamheden alsnog verboden.

Let op: dit soort werk is verboden voor 12-, 13-, 14- en 15-jarigen!

Risicovolle werkzaamheden alleen onder deskundig toezicht

Werknemers van 16 en 17 jaar mogen - alleen onder deskundig toezicht - de volgende werkzaamheden uitvoeren:

- werken in een omgeving waar gevaar voor instorting bestaat;
- werken aan of in de buurt van hoogspanningsleidingen;
- werken met stoffen die kunnen ontploffen, die irriterend of bijtend zijn, of waarbij op de verpakking staat dat de stof schadelijk is met als toevoeging 'onherstelbare effecten niet uitgesloten';
- werken met persgassen, onder druk vloeibaar gemaakte gassen en opgeloste gassen. Dat geldt ook voor werken aan of met kuipen, bassins, leidingen of reservoirs waarin zich een of meer van deze gassen bevinden;
- werken met, maken of vasthouden van artikelen die kunnen ontploffen, zoals vuurwerk;
- het besturen van een trekker en het aan- of afkoppelen van aanhangwagens of werktuigen;
Let op: 16- en 17-jarigen mogen met een trekker op de openbare weg rijden, als ze een trekkertijbewijs hebben.
- werken met wilde, giftige of andere dieren die gevaar opleveren;
- dieren slachten in een slachthuis;
- eentonig werk doen, waarvoor de werknemer per stuk wordt betaald;
- aan een machine of lopende band staan waarbij de werknemer niet zelf zijn werktempo kan bepalen.

U kunt bij het organiseren van toezicht denken aan de volgende zaken:

- Voor welke taken is de jongere werknemer het meest geschikt?
- Is hij goed geïnstrueerd over zijn taak?
- Zijn voldoende en adequate veiligheidsbrillen, speciale kleding, veiligheids-schoeisel en helmen aanwezig?
- Gebruikt of past de werknemer deze op de juiste manier toe?
- Werkt diegene die toezicht moet houden vlak bij de betreffende werknemer of is die direct oproepbaar?
- Wordt de werkplek regelmatig beoordeeld op risico's voor de veiligheid?
- Is de voorlichting en instructie goed bij de werknemer overgekomen?
- Is misschien nieuwe instructie noodzakelijk?
- Kan diegene die toezicht houdt ingrijpen in het productieproces wanneer dat noodzakelijk is voor de veiligheid van de werknemer?

Verboden werkzaamheden

Werknemers jonger dan 18 jaar mogen niet:

- werken met stoffen die giftig, sensibiliserend, kankerverwekkend, mutageen en voor de voortplanting schadelijk zijn (gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van de stoffen te staan). Let op: hieronder vallen ook bestrijdingsmiddelen. Jongeren mogen pas 14 dagen na het verspuiten van bestrijdingsmiddelen op een gewas weer met dat gewas in aanraking komen;
- werken met stoffen die zich in het lichaam ophopen of slecht zijn voor de gezondheid (gevaarsaanduidingen horen op de verpakking van de stoffen te staan); werken met biologische agentia (virussen, bacteriën) die ernstige ziekten bij mensen kunnen veroorzaken. Zie hiervoor het Arbobesluit, afdeling 9, Biologische agentia, artikel 4.84, lid 3, c en d.;
- werken met of aan kuipen, bassins, leidingen of reservoirs met daarin een of meer van de genoemde stoffen;

- werken onder overdruk, zoals duiken, in een caisson en in afgesloten ruimten;
- werken met toestellen die schadelijke niet-ioniserende elektromagnetische straling kunnen uitzenden, zoals sealapparatuur, lasers en radarinstallaties;
- werken op lawaaiige plekken. De dagelijkse blootstelling aan lawaai mag niet hoger zijn dan gemiddeld 80 decibel.
Let op: dit is een absolute norm, waarbij geen rekening wordt gehouden met de dempende werking van gehoorbeschermers;
- werken met apparatuur die zo trilt dat het gevaar oplevert voor de gezondheid.

Waar moet u als werkgever speciaal op letten bij het opstellen van een RI&E?

Als werkgever bent u verplicht alle gevaren op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn in uw bedrijf te inventariseren en op te schrijven. Ook moet u vastleggen welke maatregelen u hebt genomen om de gevaren voor uw werknemers zoveel mogelijk te beperken. Als u jongere werknemers in dienst hebt, moet u bij het opstellen van een RI&E vooral op de volgende punten letten:

- Wat is de leeftijd van de jongere?
- Welke specifieke gevaren zijn er op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn?
- Hoe ziet de werkplek eruit?
- Met welke stoffen, agentia (virussen, bacteriën) en fysische factoren (straling, geluid, klimaat) krijgt de jonge werknemer te maken en hoe lang wordt hij er op het werk aan blootgesteld?
- Welke arbeidsmiddelen worden er gebruikt en waarom en zijn er voldoende en geschikte veiligheidsbrillen, speciale kleding, helmen en schoeisel aanwezig?
- Welke werkzaamheden worden binnen het bedrijf verricht?
- Hoe is de inrichting en de organisatie?
- Is er voldoende deskundig toezicht op de werkende jongere(n)?
- Wat voor opleiding hebben de jongere werknemers en wat moeten zij verder weten om goed en veilig te kunnen werken?

Wanneer mogen jongeren werken en hoe lang?

Vanaf pagina 14 vindt u de schema's waarin u kunt zien wanneer en hoe lang een jongere van een bepaalde leeftijd mag werken.

Jongeren van 12 jaar

Jongeren vanaf 12 jaar mogen werken in het kader van een werkstraf. Een werkstraf is een alternatieve straf die wordt opgelegd op grond van het jeugdstrafrecht. Het gaat dan om helpen bij licht niet-industrieel werk of om een leerproject. De jongere moet altijd onder toezicht van een volwassene werken.

In het schema Jongeren vanaf 12 jaar bij werkstraf op pagina 14 is weergegeven hoeveel een jongere gedurende de werkstraf mag werken en op welke tijden dat kan.

Voor het meedoen aan uitvoeringen zijn er per leeftijdscategorie speciale regels. Zie voor meer informatie bij 'Wat zijn de regels bij uitvoeringen?' op pagina 11.

Jongeren van 13 en 14 jaar

Jongeren van 13 en 14 jaar mogen beperkt werken. Er is een verschil tussen hoeveel ze mogen werken in schoolweken en in vakantieweken. In de schoolweken is de hoofdregel: de school gaat voor. Het is niet de bedoeling dat 13- en 14-jarigen structureel werken naast het schoolgaan.

Schooldagen

Op schooldagen mogen 13- en 14-jarigen maximaal 2 uur per dag en maximaal 12 uur per week klusjes rond het huis en in de buurt doen. Hierbij gaat het uitsluitend om:

- oppassen bij familie of kennissen;
- auto's wassen;
- helpen bij het rondbrengen van folders en huis-aan-huisbladen;
- helpen in een gezinshuishouding;
- helpen op een kinderboerderij.

Als woonhuis en bedrijf één geheel vormen mogen 13- en 14-jarige kinderen van winkeliers en ondernemers in de land- en tuinbouw meehelpen in het bedrijf van hun ouders. In een schoolweek mogen zij op schooldagen maximaal 2 uur per dag helpen en maximaal 12 uur per week. Op dagen dat ze niet naar school gaan mogen zij maximaal 7 uur per dag meehelpen.

Voor het meedoen aan uitvoeringen zijn er per leeftijdscategorie speciale regels. Zie voor meer informatie bij 'Wat zijn de regels bij uitvoeringen?' op pagina 11.

Vrije dagen

Op vrije dagen (zaterdag en eventuele andere vrije dagen) mogen deze jongeren, naast bovenstaande werkzaamheden, ook andere soorten werk doen. Ze mogen helpen bij licht niet-industrieel werk. Ook hierbij gaat het om het verrichten van hand- en spandiensten en dus niet om zelfstandig werk. Er moet altijd een toezichthouder op de werkvloer aanwezig zijn.

In het schema op pagina 14 staat aangegeven met welke normen er rekening moet worden gehouden bij het werken van 13- en 14-jarigen. Als jongeren meer soorten werk doen, dan moet er rekening mee worden gehouden dat zij tijdens een schoolweek nooit meer dan 2 uur per dag en 12 uur per week mogen werken.

Stage

Jongeren mogen **vanaf hun 14de** ook stage lopen. Dat mag echter alleen wanneer er een stageovereenkomst is gesloten tussen de school en het bedrijf, of wanneer burgemeester en wethouders een verzoek tot vervangende leerplicht hebben goedgekeurd. Een stageovereenkomst moet ook ondertekend worden door de ouders of verzorgers van het kind.

In tegenstelling tot hun leeftijdgenoten mogen zij tijdens een stage ook lichte werkzaamheden doen in een industriële omgeving.

Let op: de tijd die een jongere naar school gaat, wordt meegeteld als arbeidstijd.

Informatie over hoe lang en wanneer jongeren van 14 jaar met een stageovereenkomst mogen werken, vindt u in het schema Jongeren van 14 jaar met stageovereenkomst op pagina 15.

Jongeren van 15 jaar

Vanaf hun 15e mogen jongeren licht niet-industrieel werk doen. Zij mogen buiten de schooltijd en in de vakanties meer uren werken dan jongeren van 13 en 14 jaar. En ook mogen jongeren van 15 jaar vaker per jaar meewerken aan uitvoeringen.

Jongeren van 15 jaar mogen ook avondkranten en reclamedrukwerk bezorgen. Dit valt, in tegenstelling tot het bezorgen van ochtendkranten, onder het begrip licht niet-industrieel werk.

Voor het meedoen aan uitvoeringen zijn er per leeftijdscategorie speciale regels. Zie voor meer informatie bij 'Wat zijn de regels bij uitvoeringen?' op pagina 11.

Informatie over hoe lang en wanneer jongeren van 15 jaar mogen werken, vindt u in het schema Jongeren van 15 jaar op pagina 15.

Voor het bezorgen van ochtendkranten moet de werkgever een bezorgovereenkomst afsluiten met deze jongere. De ouders of verzorgers moeten deze overeenkomst medeondertekenen. Ook op zondag mogen ze ochtendkranten bezorgen. Voorwaarde daarbij is dat ze op de zaterdag daarvoor niet werken. Zie schema Jongeren vanaf 15 jaar, bezorgen van ochtendkranten op pagina 15.

Geheel of gedeeltelijke vrijstelling leerplicht

Voor jongeren die geheel of gedeeltelijk zijn vrijgesteld van de leerplicht gelden voor het doen van licht niet-industrieel werk speciale regels. Het gaat hierbij niet om het werken naast schooltijd, maar tijdens (een deel van de) schooltijd. Informatie over hoe lang en wanneer jongeren vanaf 15 jaar mogen werken bij een vrijstelling van de leerplicht vindt u in het schema Jongeren vanaf 15 jaar bij vrijstelling van leerplicht op pagina 16.

Jongeren van 16 en 17 jaar

Jongeren van 16 en 17 jaar mogen zonder meer werken. Bepaalde werkzaamheden zijn echter verboden en sommige - risicovolle - werkzaamheden mogen alleen onder deskundig toezicht worden uitgevoerd.

Omdat jongeren van 16 en 17 jaar nog (gedeeltelijk) leerplichtig zijn, mag het werk hen niet verhinderen naar school te gaan. Daarom wordt de tijd die zij naar school gaan meegeteld als arbeidstijd. Bij het inroosteren van de jongere moet rekening worden gehouden met het aantal uren dat de jongere op school doorbrengt. U kunt als werkgever hiervoor bijvoorbeeld het schoolrooster hanteren, maar dit is niet verplicht. U bent ervoor verantwoordelijk dat het totaal van arbeidstijd én schooltijd de maximale arbeidstijd niet overschrijdt.

Werkende jongeren van 16 en 17 jaar genieten meer bescherming dan werknemers van 18 jaar en ouder. Ze hebben recht op langere rustperiodes, mogen niet 's nachts werken, niet overwerken en geen diensten verrichten, waarbij ze opgeroepen kunnen worden (de zogenaamde consignatiediensten). In het schema Jongeren van 16 en 17 jaar op pagina 16 staat hoe lang en wanneer iemand van 16 of 17 jaar mag werken.

Wat zijn de regels bij uitvoeringen?

Voor kinderen die meedoen aan uitvoeringen, zoals spelen in een film of optreden in een theater, zijn er speciale regels. Kinderen onder de 13 jaar hebben hiervoor een ontheffing nodig. Ook zijn er bepaalde rusttijden die in acht moeten worden genomen. Jongeren vanaf 13 jaar mogen zonder ontheffing meedoen aan uitvoeringen. Wel zijn er regels over hoe lang en wanneer ze mogen werken.

Wat zijn de regels bij uitvoeringen voor kinderen jonger dan 13 jaar?

Kinderen jonger dan 13 jaar mogen meedoen aan uitvoeringen thuis 'tussen de schuifdeuren' of op een familiefeestje. Hiervoor is geen ontheffing nodig. Ook mag een kind gewoon meezingen in een kerkkoor in de eigen kerk, of meedoen aan bijvoorbeeld het majorettekorps. De voorwaarde is wel dat het kind vrijwillig meedoet aan de uitvoering. Ook mag er geen sprake zijn van een overeenkomst en mag het kind zelf of de ouders geen financieel voordeel hebben van de uitvoering. Als niet aan deze voorwaarden is voldaan, is er een ontheffing nodig.

Ontheffing noodzakelijk

Een ontheffing is nodig als het de bedoeling is dat een kind jonger dan 13 jaar meewerkt aan bijvoorbeeld tv- of radioprogramma's, films, modeshows, reclamespots of theaterproducties. U als werkgever moet minimaal drie dagen voor de datum van het optreden een ontheffingsverzoek indienen bij de Arbeidsinspectie. Voor meer informatie hierover kunt u contact opnemen met de Arbeidsinspectie, Postbus 58366, 1040 HJ Amsterdam, telefoonnummer 020-5812612.

De regels voor uitvoeringen door kinderen verschillen per leeftijdscategorie:

Kinderen tot 7 jaar

Voor één en hetzelfde kind kan, tot het kind 7 jaar is, elk jaar vier keer en bij serieproducties acht keer een ontheffing worden verleend. Kinderen moeten zowel voor, tijdens als na de voorstelling door een deskundige worden begeleid.

Als u als werkgever een ontheffing aanvraagt, moet u de mogelijke gevaren voor het kind inventariseren en aangeven welke maatregelen er getroffen worden om gevaren te voorkomen. U moet de ouders of verzorgers van het kind hiervan op de hoogte stellen. De ouders of verzorgers moeten namelijk toestemming geven om het kind te laten werken.

Bij het beoordelen van een verzoek om een ontheffing zal de Arbeidsinspectie er in eerste instantie op letten of het werk niet gevaarlijk is voor kinderen en of het werk geen nadelige invloed heeft op de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind staat voorop. Als de Arbeidsinspectie twijfels heeft over de risico's voor de ontwikkeling van het kind, dan kan zij de werkgever om een psychologisch onderzoek vragen.

Voorwaarden

De Arbeidsinspectie kan voorschriften verbinden aan de duur van de arbeid.

In het schema op pagina 17 vindt u hoeveel, hoe lang en wanneer kinderen tot 7 jaar met een ontheffing mogen deelnemen aan een uitvoering.

Kinderen tussen 7 en 13 jaar

Voor kinderen tussen 7 en 13 jaar kan de Arbeidsinspectie een ontheffing verlenen voor maximaal 12 optredens per jaar. Een kind mag hooguit 3 keer in één week aan een uitvoering meewerken. Zowel voor, tijdens en na de uitvoering moeten de kinderen door een deskundige worden begeleid.

In het schema op pagina 17 vindt u hoeveel, hoe lang en wanneer kinderen tussen 7 en 13 jaar met een ontheffing mogen deelnemen aan een uitvoering.

Uitzonderlijke situaties

Er kunnen zich uitzonderlijke situaties voordoen waarbij ruimere normen gelden dan bij een 'gewone' ontheffing is toegestaan. Zo kan voor serieproducties een ontheffing worden verleend met afwijkende normen.

Voor kinderen **van 0 tot 7 jaar** geldt dat zij in serieproducties maximaal 8 keer per jaar mogen optreden en niet meer dan 3 keer per week. Per dag mag het optreden maximaal 7 uur duren en per week maximaal 12 uur. Als een werkdag langer duurt dan 4,5 uur, dan volgt een pauze van minimaal een half uur aaneengesloten. De minimale dagelijkse rust is 14 uur, waarin in elk geval de periode tussen 23.00 en 8.00 uur valt.

Het aantal zondagen dat een kind mag werken is gelijk als aangegeven in het schema voor kinderen tot 7 jaar met ontheffing op pagina 17.

Voor kinderen **van 7 tot 13 jaar** geldt dat zij in serieproducties maximaal 24 keer per jaar mogen optreden en niet meer dan 3 keer per week. Per dag mag het optreden maximaal 7 uur duren en per week maximaal 12 uur. Als een werkdag langer duurt dan 4,5 uur, dan volgt een pauze van minimaal een half uur aaneengesloten.

De dagelijkse rusttijden en het aantal zondagen dat een kind mag werken is gelijk als aangegeven in het schema voor kinderen tussen 7 en 13 jaar met ontheffing op pagina 17.

Plan van aanpak

Een werkgever moet in een plan van aanpak aantonen dat het gaat om een uitzonderlijke situatie. Hierin moeten de volgende zaken worden opgenomen:

- de rol van het kind
- de wijze waarop de selectie en de arbeid plaatsvindt
- de wijze waarop de deskundige begeleiding, opvang en nazorg is georganiseerd, en
- de arbeids- en rusttijden van het kind
- als er sprake is van schoolverzuim moet de noodzaak hiervan worden aangetoond, moet het schoolhoofd toestemming geven, en moet huiswerkbegeleiding en contact met de leerkracht zijn georganiseerd

De Arbeidsinspectie kan voorschriften verbinden aan de duur van de arbeid.

Het kind mag niet meer dan 7 uur per dag en 12 uur per week werken. Het kind mag tot uiterlijk 23.00 uur optreden en moet daarna minimaal 14 uur rust hebben. De repetities voor de uitvoering worden hierbij ook als arbeidstijd gerekend.

Kinderen op een school voor kunstzinnige vorming

Voor kinderen tussen 7 en 13 jaar die op een school voor kunstzinnige vorming zitten kan ook een ontheffing worden aangevraagd voor het meewerken aan uitvoeringen. De Arbeidsinspectie kan voor deze kinderen een ontheffing verlenen voor maximaal 15 optredens per jaar, waarvan hooguit 3 in één week. Ook deze kinderen mogen maximaal 7 uur per dag en 12 uur per week werken. Als er langer dan 4,5 uur wordt gewerkt, dan moet het kind minimaal een half uur pauzeren. Het kind mag tot uiterlijk 23.00 uur optreden en moet daarna minimaal 14 uur rust hebben. Ook hierbij worden de repetities voor de uitvoeringen gerekend als arbeidstijd.

Wat zijn de regels bij uitvoeringen voor jongeren vanaf 13 jaar?

Jongeren vanaf 13 jaar en ouder mogen zonder ontheffing meewerken aan uitvoeringen. Er zijn wel regels waaraan moet worden voldaan. Deze staan weergegeven in het schema op pagina 18. Als hiervan wordt afgeweken, is een ontheffing nodig.

Schema's met werk- en rusttijden

JONGEREN VANAF 12 JAAR BIJ WERKSTRAF

• minimum dagelijkse rust	14 uur
• in elk geval tussen	20.00 – 07.00 uur
• minimum wekelijkse rust	36 uur aaneengesloten
maximum arbeidstijd per dag	
• schooldag	2 uur
• niet-schooldag	7 uur
• vakantiedag	7 uur
maximum arbeidstijd per week	
• schoolweek	20 uur
• vakantieweek	35 uur
maximum aantal gewerkte vakantieweken per jaar	6 weken
pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	½ uur aaneengesloten
zondag	nee, tenzij*

* **Nee, tenzij** betekent het volgende:

Op zondag wordt geen arbeid verricht tenzij:

- het bijvoorbeeld in de cao of in het contract staat en het uit de aard van het werk voortvloeit (in bijvoorbeeld een volcontinu bedrijf);
- de bedrijfsomstandigheden dit noodzakelijk maken en de werkgever daartoe overeenstemming heeft bereikt met het medezeggenschapsorgaan of bij het ontbreken daarvan met de belanghebbende medewerkers. Alleen als ouders of verzorgers uitdrukkelijk toestemming verlenen mag een kind op zondag werken.

JONGEREN VAN 13 EN 14 JAAR

	Klusjes rond het huis en in de buurt	Licht niet-industrieel werk
minimum dagelijkse rust	14 uur	14 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 07.00 uur	19.00 - 07.00 uur
• in vakanties	19.00 – 07.00 uur	19.00 - 07.00 uur
maximum aantal werkdagen		
• per week	5	5
maximum arbeidstijd per		
• schooldag	2 uur	
• niet-schooldag	7 uur	7 uur
• vakantiedag	7 uur	7 uur
maximum arbeidstijd per		
• schoolweek	12 uur	12 uur
• vakantieweek	35 uur	35 uur
maximum aantal gewerkte vakantieweken per jaar		
• waarvan maximaal aaneengesloten	4 3	4 3
aaneengesloten pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	½ uur	½ uur
zondagarbeid	nee	nee
Vrije zondagen per 16 weken	n.v.t.	n.v.t.

JONGEREN VANAF 14 JAAR MET STAGEOVEREENKOMST

• minimum dagelijkse rust	14 uur
• in elk geval tussen maximum arbeidstijd	19.00 – 7.00 uur
• per dag	7 uur
• per week	35 uur
pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	½ uur aaneengesloten
zondagsarbeid	nee

SCHEMA: JONGEREN VAN 15 JAAR

	Licht niet-industrieel werk
minimum dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 07.00 uur
• in vakanties	19.00 - 07.00 uur
maximum aantal werkdagen	
• per week	5
maximum arbeidstijd per	
• schooldag	2 uur
• niet-schooldag	8 uur
• vakantiedag	8 uur
maximum arbeidstijd per	
• schoolweek	12 uur
• vakantie week	40 uur
• maximum aantal gewerkte vakantieweken per jaar	6
• waarvan maximaal aaneengesloten	4
aaneengesloten pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	½ uur
• zondagsarbeid	nee, tenzij*
• vrije zondagen per 16 weken	5 zondag werken, dan zaterdag vrij

* **Nee, tenzij** betekent het volgende:

Op zondag wordt geen arbeid verricht tenzij:

- het bijvoorbeeld in de cao of in het contract staat en het uit de aard van het werk voortvloeit (in bijvoorbeeld een volcontinu bedrijf);
- de bedrijfsomstandigheden dit noodzakelijk maken en de werkgever daartoe overeenstemming heeft bereikt met het medezeggenschapsorgaan of bij het ontbreken daarvan met de belanghebbende medewerkers. Alleen als ouders of verzorgers uitdrukkelijk toestemming verlenen mag een kind op zondag werken.

JONGEREN VANAF 15 JAAR, BEZORGEN VAN OCHTENDKRANTEN

minimum dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 06.00 uur
maximum arbeidstijd	
• per dag	2 uur
zondagsarbeid	ja zondag werken, dan zaterdag vrij

JONGEREN VANAF 15 JAAR BIJ VRIJSTELLING VAN LEERPLICHT

• minimum dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 07.00 uur
maximum arbeidstijd	
• per dag	8 uur
• per week	40 uur
• pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	½ uur aaneengesloten
• zondagsarbeid	nee, tenzij*
• bij arbeid op zondag ten minste 5 vrije zondagen per	16 weken zondag werken, dan zaterdag vrij

* **Nee, tenzij** betekent het volgende:

Op zondag wordt geen arbeid verricht tenzij:

- het bijvoorbeeld in de cao of in het contract staat en het uit de aard van het werk voortvloeit (in bijvoorbeeld een volcontinu bedrijf);
- de bedrijfsomstandigheden dit noodzakelijk maken en de werkgever daartoe overeenstemming heeft bereikt met het medezeggenschapsorgaan of bij het ontbreken daarvan met de belanghebbende medewerkers. Alleen als ouders of verzorgers uitdrukkelijk toestemming verlenen mag een kind op zondag werken.

SCHEMA: JONGEREN VAN 16 EN 17 JAAR

minimum rusttijden	
• dagelijkse rust	12 uur
• in elk geval tussen	23.00 – 06.00 uur
• wekelijkse rust	36 uur per periode van 7 x 24 uur
maximum arbeidstijden	
• arbeidstijd per dienst	9 uur
• arbeidstijd per week	45 uur
• arbeidstijd per vier weken	gemiddeld 40 uur per week (160 uur)
tijdens schoolweken	zondag werken, dan zaterdag vrij
tijdens vakantieweken	toegestaan om op zaterdag en zondag te werken
• zondagsarbeid	nee, tenzij* 13 vrije zondagen per 52 weken elk ander aantal bij collectieve regeling, individuele instemming nodig indien minder dan 13 vrije zondagen per jaar
pauze bij arbeidstijd > 4,5 uur	Pauze bedraagt ten minste 30 minuten, die zonodig kan worden opgesplitst in pauzes van elk ten minste 15 minuten

* **Nee, tenzij** betekent het volgende:

Op zondag wordt geen arbeid verricht tenzij:

- het bijvoorbeeld in de cao of in het contract staat en het uit de aard van het werk voortvloeit (in bijvoorbeeld een volcontinu bedrijf);
- de bedrijfsomstandigheden dit noodzakelijk maken en de werkgever daartoe overeenstemming heeft bereikt met het medezeggenschapsorgaan of bij het ontbreken daarvan met de belanghebbende medewerkers. Alleen als ouders of verzorgers uitdrukkelijk toestemming verlenen mag een kind op zondag werken.

Schema's met regels bij uitvoeringen

KINDEREN TOT 7 JAAR MET ONTHEFFING

• max. 4 optredens per jaar	
• minimum dagelijkse rust	14 uur
• in elk geval tussen	19.00 - 08.00 uur
maximum arbeidstijd per dag	
• schooldag	2 uur
• niet-school/vakantiedag	4 uur
zondagsarbeid	nee, tenzij*
bij arbeid op zondag ten minste	
5 vrije zondagen per	16 weken
	zondag werken, dan zaterdag vrij.

KINDEREN TUSSEN 7 EN 13 JAAR MET ONTHEFFING

• max. 12 optredens per jaar	
• in uitzonderlijke situaties: max. 24 optredens per jaar	
• max. 3 optredens per week	
• minimum dagelijkse rust	14 uur
• in elk geval tussen	23.00 - 08.00 uur
maximum arbeidstijd per dag	
• schooldag	2 uur
• niet-school/vakantiedag	4 uur
zondagsarbeid	nee, tenzij*
bij arbeid op zondag ten minste 5 vrije	
zondagen per	16 weken
	zondag werken, dan zaterdag vrij.

SCHEMA: JONGEREN VANAF 13 JAAR

	Jongeren van 13 en 14 jaar	Jongeren van 15 jaar
• minimum dagelijkse rust	14 uur	12 uur
• in elk geval tussen	23.00 – 08.00 uur	23.00 - 07.00 uur
• in vakanties	23.00 – 07.00 uur	23.00 - 07.00 uur
maximum aantal werkdagen/uitvoeringen		
• per week	3	3
• per jaar	24 tijdens schoolweken	24 tijdens schoolweken
maximum arbeidstijd per		
• schooldag	7 uur	8 uur
• niet-schooldag	7 uur	8 uur
• vakantiedag	7 uur	8 uur
maximum arbeidstijd per		
• schoolweek	12 uur	12 uur
• vakantieweek	35 uur	40 uur
maximum aantal gewerkte vakantieweken		
• per jaar	4	6
• waarvan max. aaneengesloten	3	4
aaneengesloten pauze bij werktijd > 4,5 uur	½ uur	½ uur
zondagsarbeid	nee, tenzij*	nee, tenzij*
vrije zondagen per 16 weken	5 zondag werken, dan zaterdag vrij	5 zondag werken, dan zaterdag vrij

* **Nee, tenzij** betekent het volgende:

Op zondag wordt geen arbeid verricht tenzij:

- het bijvoorbeeld in de cao of in het contract staat en het uit de aard van het werk voortvloeit (in bijvoorbeeld een volcontinu bedrijf);
- de bedrijfsomstandigheden dit noodzakelijk maken en de werkgever daartoe overeenstemming heeft bereikt met het medezeggenschapsorgaan of bij het ontbreken daarvan met de belanghebbende medewerkers. Alleen als ouders of verzorgers uitdrukkelijk toestemming verlenen mag een kind op zondag werken.

Meer informatie

Hebt u naar aanleiding van deze tekst nog vragen, dan kunt u contact opnemen met de afdeling Publieksinformatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Postbus 90801, 2509 LV Den Haag, telefoon: 0800 9051 (gratis).

Voor informatie over ontheffingen voor het deelnemen aan uitvoeringen kunt u contact opnemen met de Arbeidsinspectie, Postbus 58366, 1040 HJ Amsterdam, telefoon: 020-5812612.

Voor algemene vragen aan de rijksoverheid kunt u gratis bellen met de Postbus 51 - infolijn, telefoon 0800 8051, of raadpleeg [Postbus51.nl](https://www.postbus51.nl)

Ministerie van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Postbus 90801
2509 LV Den Haag

Bestelcode 157

Februari 2009

Gewijzigde herdruk
Gratis uitgave